

КУЛЬТУРА БЕЛАРУСІ Ў ЛЮСТЭРКУ ІМЕНАСЛОВУ РАДЗІМАЗНАЎЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ СУЧАСНЫХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Разановіч В.Р.,

*студэнка 4 курса БрДУ імя А.С. Пушкіна, г. Брэст, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Бут-Гусаім С.Ф., канд. філал. навук, дацэнт*

Сучасныя беларускія аўтары Зінаіда Дудзюк, Алена Яскевіч, Сяргей Тарасаў плённа працуюць у рэчышчы радзімазнаўчай літаратуры. **Радзімазнаўства** – гэта навука пра беларусаў і Беларусь. Прадмет радзімазнаўства – заканамернасці фарміравання, станаўлення і развіцця беларускага этнасу, матэрыяльная і духоўная культура беларусаў, узаемаадносіны з іншымі этнасамі і дзяржавамі. Ажыўляючы далёкія постаці слаўнай гісторыі, пісьменнікі-асветнікі ўмела выкарыстоўваюць вобразна-выяўленчыя магчымасці ўласных імёнаў, якія з’яўляюцца каштоўным помнікам матэрыяльнай і духоўнай культуры беларусаў. У анамастычных даследаваннях не раз заўважалася, што імёны маюць важнае значэнне не толькі як матэрыял мовы, але і як увасабленне культуры нацыі. Мэта прадстаўленай працы – сістэматызацыя структуры анамастычнай прасторы твораў беларускіх аўтараў з улікам гістарычных традыцый беларускага іменаслову. Актуальнасць даследавання вызначаецца неабходнасцю вывучэння літаратурнага анамастыкону ў кантэксце новай лінгвістычнай парадыгмы, у цэнтры ўвагі якой – адлюстраванне ў моўных знаках нацыянальнай і рэгіянальнай культуры.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання паслужылі: аповесць-хранограф Зінаіды Дудзюк “Славянскія князі”, зборнік апавяданняў Сяргея Тарасава “Фрэскі” і кніга радзімазнаўчых нарысаў Алены Яскевіч “Падзвіжнікі і іх святыні”. Расказваючы юнаму чытачу пра першыя княствы на нашай зямлі і іх мужных правадыроў, пра асветнікаў-хрысціян, пісьменнікі актуалізуюць прагматычную значнасць іменаслову – язычніцкіх і хрысціянскіх імён. У названых творах было зафіксавана 90 антрапонімаў. Спецыфіка матэрыялу прадвызначыла выкарыстанне ў даследаванні апісальнага метаду і метаду кантэкстуальнай інтэрпрэтацыі антрапаэтонімаў.

Вынікі і іх абмеркаванне. У цэнтры аўтарскага аповеду – вобразы нашых продкаў і сучаснікаў. Таму ядро анамастычнай прасторы навукова-папулярнай літаратуры займаюць **антрапонімы**. У творах сучасных беларускіх пісьменнікаў, у прыватнасці, берасцейскай аўтаркі Зінаіды Дудзюк, адлюстравана архаічная мадэль свету, якая прадугледжвае тоеснасць імені і прыроды ягонага носьбіта. Нашы продкі верылі ў **крэатыўную** сутнасць іменавання. Паводле ўяўленняў старажытных славян, імя накрэслівала пэўныя ўласцівасці індывіда і прадвызначала яго жыццёвы шлях. **Стваральная** прырода называння праяўлялася ў функцыянаванні так званых **імёнаў-пажаданняў**, якімі нібыта накрэсліваўся лёс старажытных валадароў: «**Валук** – князь венедаў. Імя гэтае паходзіць ад слова “**ўладыка**” і азначала ў славян вярхоўнага **кіраўніка, правадыра** ці **князя**. Магло паходзіць імя і ад слова “**вялікі**”, якое, магчыма, уваходзіла ў склад княжацкага тытула» [1, с. 235]. Зінаіда Дудзюк адзначае, што ў нашых продкаў былі пашыраны **засцерагальныя** імёны, якія, маючы адмоўны сэнс, павінны былі адхіліць беды, хваробы і смерць: «**Нябул** – славянскі князь, імя якога паходзіць ад дзеяслова “**не быў**” і з’яўляецца ахоўным ад злых духаў, дарэчы, на палескім дыялекце гэтыя словы вымаўляюцца як “**не буў**”» [1, с. 241]. Вера ў сувязь імені чалавека і яго лёсу выявілася ў звычаі надаваць немаўляці імя боства, якое будзе ахоўваць носьбіта празвання ад небяспекі: «Хоць у гістарычных крыніцах гэта імя запісана як **Ардагаст**, хутчэй за ўсё, па-славянску яно гучала як **Радагост**, або **Радагосць**. Слова Ардагаст дзеліцца на дзве часткі: арда (змененая “**рада**”) і гаст (сэнсава адпавядае слову “**госць**”). Прынамсі, **Радагостам** называўся галоўны бог паморскіх славян. У якасці антрапоніма гэтае імя было распаўсюджана ў старажытнабалгарскай, старых чэшскай і польскай мовах» [1, с. 214].

У X стагоддзі на славянскіх землях умацоўвала свае пазіцыі хрысціянская рэлігія, складаным чынам узаемадзейнічаючы з язычніцкімі культамі. Многія рэальныя гістарычныя асобы – князі і члены іх сем’яў – побач са старымі, язычніцкімі, мелі і хрыс-

ціянскія імёны, што адлюстравана ў навукова-папулярнай літаратуры. У абразку С. Тарасава “Еўфрасіння Полацкая” ў апаведзе пра лёс і культурную спадчыну князёўны-манашкі прыгадваюцца яе язычніцкае і манаскае імёны: “У горадзе кожны чуў незвычайную гісторыю прыгожай князёўны **Прадславы**, якая пажадала службыць Богу” [2, с. 63]; “**Офросинья** ж раба Хрыстова сьцяжавши крест сеи приметъ вечную жизнь съ всеми святыми” [2, с. 66]. У кантэксте абразка прыгаданы таксама язычніцкае (**Богша**) і хрысціянскае (**Лазар**) імёны славутага ювеліра: “Господи помози рабу твоему **Лазорю** нареченому **Богши** сделавшему крест сеи церкви святога Спаса и **Офросиньи**” [2, с.70].

На беларускіх землях з цягам часу ўкаранялася хрысціянская мадэль успрымання імені як духоўнай субстанцыі, што ўздзейнічае на носьбіта, фарміруючы асаблівы псіхафізіялагічны склад, як сакральнай сутнасці, здольнай падпарадкоўваць, накіроўваць і забяспечваць дапамогу вышэйшых сіл. Хрысціянскае ўспрыманне імені адлюстравана на старонках навукова-папулярных твораў, прысвечаных гісторыі царквы на Беларусі. Так, Алена Яскевіч апавядае пра падзвіжніцкае служэнне народу і Айчыне прападобнага Афанасія ігумена Брэсцкага, мэтай якога была “абарона веры бацькоў, чысціні хрысціянскіх ведаў, азмочаных цемраю палітычных інтрыг і пратэцыйнізмам свецкіх улад у духоўнай сферы” [3, с. 216]. Накрэсленая імёнам **Афанасій** (ад грэч. ‘бессмяротны’) праграма жыцця была здзейснена манахам, пісьменнікам, палітычным дзеячам, які ўвайшоў у гісторыю як ігумен брэсцкага Сімяонаўскага манастыра, “светач праваслаўнай веры” [3, с. 218]. Абаронца інтарэсаў праваслаўя смела выступаў на сейме з палымянымі прамовамі супраць караля і езуітаў. Праз палітычныя інтрыгі ігумен Афанасій быў адданы пад суд і расстраляны гайдукамі. Праваслаўныя вернікі захавалі нятленныя мошчы святога. “Малітвы да ігумена **Афанасія** спрадвеку ацялялі ад цяжкіх хвароб, вярталі да жыцця. Ікона свяціцеля пашырана не толькі ў брэсцкіх і гродзенскіх храмах, але і ў цэрквах Беластоцчыны” [3, с. 218]. Семантыка заражанага станоўчай энергіяй імені адпавядае жыццёваму шляху святога, які дагэтуль дапамагае праваслаўным вернікам і ўшаноўваецца ў цэрквах і манастырах Беларусі і Польшчы.

Заклучэнне. Найважнейшымі рысамі анамастычнай прасторы радзімазнаўчых твораў з’яўляецца шырокае выкарыстанне імёнаў рэальных гістарычных асоб. Ужываючы антрапонімы, аўтары актуалізуюць іх этымалагічную семантыку праз сціслыя або разгорнутыя гістарычныя каментары. У асветніцкіх творах гістарычнай тэматыкі пастацку адлюстраваны не толькі іменаслоў старажытнасці, але і адчуванне старажытным чалавекам свету праз імя – неад’емны складнік асобы, які праграмуе лёс, абараняе чалавека ад злых сіл, аб’ядноўвае з сям’ёй, родам, племенем.

1 Дудзюк, З. І. Славянскія князі : аповесць-хранограф / З. І. Дудзюк // Кола Сварога. – Мінск : Беларусь, 2006. – С. 202–258.

2 Тарасаў, С. Фрэскі : абразкі і апавяданні / С. Тарасаў. – Мінск : Маст. літ., 2004. – 102 с.

3 Яскевіч, А. Падзвіжнікі і іх святыні : Духоўная культура старажытнай Беларусі / А. Яскевіч ; Навук. рэд. У. П. Вялічка, М. П. Касцюк. – Мінск : Полымя, 2001. – 368 с.

КУЛЬТУРА БЕЛАРУСИ И ШРИ-ЛАНКИ НА ЗАНЯТИЯХ ПО РУССКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ

Ратнаяке Мудиянселаге Варуна Гит Ратнаяке,

студент 2 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Климкович О.А., канд. филол. наук, доцент

Изучение культурного своеобразия Беларуси и родной страны иностранных обучающихся является неотъемлемой частью занятий по русскому языку как иностранному. Это дает возможность студентам познакомиться с языком через призму культурных традиций страны обучения, формирует их лингвокультурологическую компетенцию.

Цель данной работы – рассмотреть аспекты работы с материалами, отражающими культурные традиции Беларуси, на занятиях по русскому языку как иностранному